

spoken, ervan overtuigd zijn 'dat de gouden tijd van kerk, theologie en geloofsbeleving in het verleden ligt'. Heimwee naar vroeger. Gepaard met een 'wee' over het heden. Zo gaat het in het algemeen, en zo gaat het niet anders in de visie op kerk en geloof. 'Het voortschrijden van de tijd en het voortschrijden van het verval zijn vrijwel één en dezelfde zaak.'

In verschillende verbanden probeert de schrijver dit gevoel van heimwee (een vorm van verontrusting) te beschrijven. Enkele voorbeelden:

'De christelijke kerk zal in de komende tijd met vallen en opstaan tot nieuwe levensvormen moeten komen. Het is onmogelijk onszelf daarbij veilig te stellen door weg te kruipen in de letter. Of als Ikaros alleen maar te willen vliegen op de vleugels van de Geest. God stoot de kerk los uit de regeringen, uit het gestoelte der ere, uit de gunst van de publieke opinie, uit allerlei sferen van invloed. Hij schudt ons wakker uit een kerkelijk classicisme, dat zich een gouden tijd in het verleden tot model heeft gekozen. Tegen de constantijnse kerk zegt Christus: "Slaapt nu voort en rust", maar onmiddellijk daarna tot de kerk van vandaag en morgen: "Staat op, laat ons van hier gaan".'

Schrijvend over het **zien** van de kerkelijke verkeerschaos terwijl je er midden in zit (parterre-visie), en over het **overzien** ervan (heli-copter-visie):

'Natuurlijk kan men proberen tot een oplossing te komen door het kerkelijk vraagstuk par terre te blijven bezien. Men loopt dan mee als drager van zijn kerkinstituut met de hefbomen van de verbondskist of de doodkist op zijn schouders en men durft er niet onder uit te stappen uit vrees dat er ongelukken zullen gebeuren. De vraag rijst of de inhoud van die kist: statenbijbel, de drie formulieren van enigheid en de Dordtse kerkenordening in de loop van de eeuwen niet zo sacraal zijn geworden dat heilig hier bijna hetzelfde betekent als dood. En een lijk kan men nog een tijdlang in processie ronddragen, maar daarmee wordt het niet tot leven gewekt.'

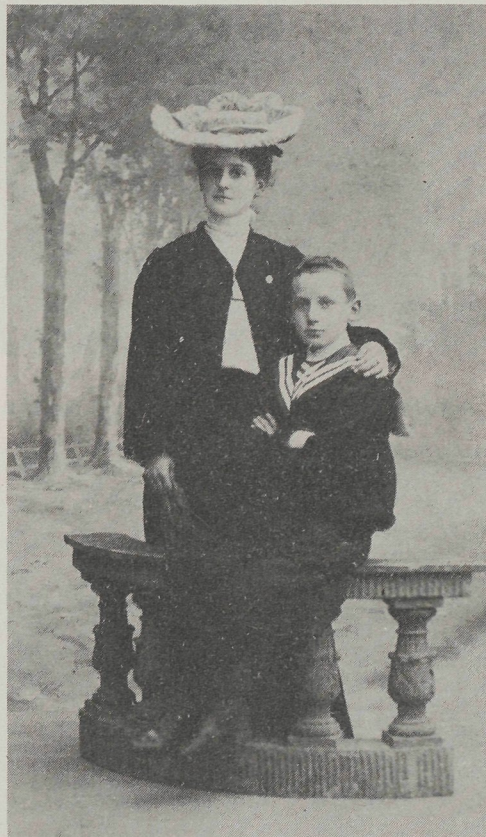
Over de belijdenisgeschriften, die niet meer hun originele bevrijdende en orde-scheppende functie van voorheen hebben:

'Stukken die van Christus getuigen gingen de vrije gemeenschap met de levende Heer in de weg staan; het secundaire matigde zich prioriteit aan. Zo ontstond de angst voor de ruimte en werd zelfs het begrip ruimte al verdacht. Daarbij komt dat in het stadium van de geschiedenis waarin wij nu verkeren, het historisch kader waarbinnen onze confessie ontstond als zodanig duidelijk zichtbaar is geworden. Wie niet wil inzien dat de post-constantijnse kerk een volstrekt nieuwe, evangelische oriëntering nodig heeft, verstaat de tekenen van de tijd niet. (. . .)

In onze eeuw werd de oorlog totaal. En door de atombom is de oorlog de bedreiging van het hele menselijke leven geworden. Erasmus, Calvin, Kant, Kuyper, Colijn hebben hier geen weet van gehad en willen we uit voorouderverering toch maar doorgaan ons tot hun visies te bepalen? Of moeten we, nu meer dan ooit, terug naar de Schrift, naar een evangelische heroriëntering? Zo is ook de hele wereld opengeworpen en zijn onze tegenvoeters onze naasten geworden. Heeft dit geen gevolgen? Hebben onze vaders deze situatie gekend? De Lazarussen van alle hemelstreken liggen voor onze poort. Is dit ooit vertoond geweest?'

Een onmogelijke kerk

Parallel met deze rode draad van heimwee

Dr. C. Rijnsdorp in 1906.

naar vroeger, loopt een andere: het constantijnse karakter van de kerk, dat zich eeuwen en eeuwen lang heeft breed gemaakt. De kerk die op alle mogelijke en onmogelijke manieren tot een macht wordt, zich nestelt en haar bewegelijkheid verliest. Het is een punt waardoor Rijnsdorp voortdurend geboeid wordt, bijna geobsedeerd is: hoe het 'gat' na Christus' hemelvaart al spoedig gevuld werd met 'kerk', met alles erop, eraan, en erin.

'Het gehoorde, Christus' terugkomst, gebeurt niet. Wat wel gebeurt, is het ongehoorde. De jungle geeft zich schijnbaar gewonnen. De kerk komt uit de catacomben tevoorschijn. Het licht is zoet en het is de kerk goed de zon te aanschouwen. Duizelig van haar triomf barst ze uit in een Te Deum. Merkt de kerk wel dat er iets

Dr. C. Rijnsdorp in 1914.

fundamenteels verschoven is? Ziet zij het dodelijke gevaar van haar eigen situatie? Het diepste, meest waarachtige element van de kerk gaat verloren: haar voorlopigheid. Ze liep voor, en ze moest blijven voorlopen op de nieuwe schepping, de dramatische, kosmische geboorte van het "Zie, Ik maak alle dingen nieuw". Maar nee, de kerk gaat zich "vestigen". Van wat ze werkelijk moet doen maakt ze rituele handelingen. De eigenlijke taak wordt ritueel ingesponnen. Het zuivere élan wordt ritueel verlamd. De belijdenis wordt van wapenkreet tot een zangtekst. De kerk - wie lacht daar? - wordt mogelijk, werkelijk, empirisch. Ze wordt, tot stomme verbazing van de engelen, imperium. Niets is op aarde schrikwekkender dan een mogelijk gebleken kerk. Van mogelijk wordt ze veelvermogen. Wat ze gelukkig niet vermag, dat is de innerlijke kracht breken van de woorden van eeuwig leven.'

Dr. C. Rijnsdorp in 1945.

